

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

POLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

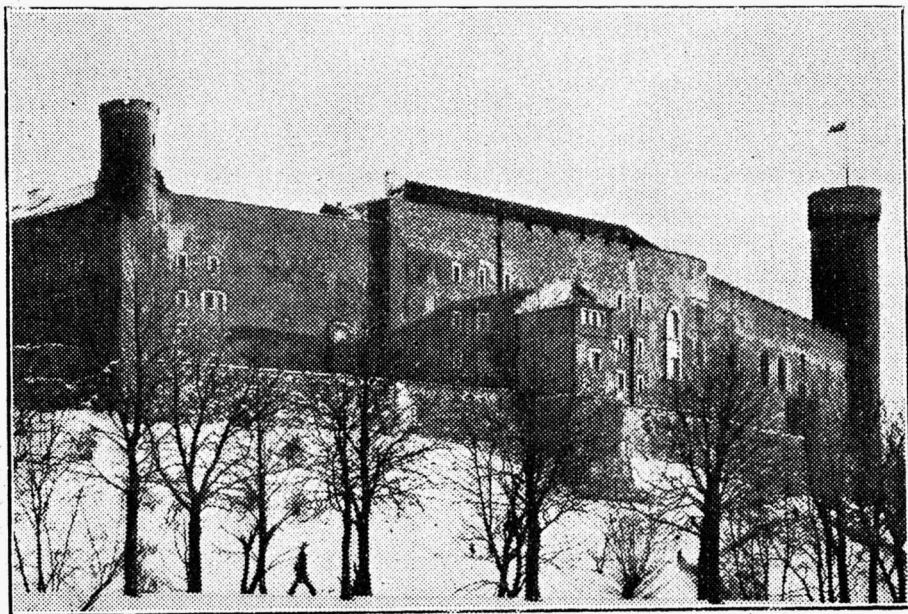
1936

IV aastakäik

toimetaja mag. agr. End. VINT. Vastutav toimetaja E. JUSI.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja tallitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 2

Veebruar

Soompea loss — riigivalitsuse keskkohit.

Uueks tõusuks.

Virgu uueks tõusuks, rahva süda,
tõuse, veadusen hingestu!
Teotaha olgu meile piha,
kestku liikmein püüdepingutus.

Kangelasmeeli kodu vajab
uude ilma otsib käsi ust,
Ärgu tulgu meie rammu alang,
ärgu tulgu meelte väsimus.

Saagu rõõmsaks rühk, ja südamlikkus
uue põlve võimsaks sirguden.
Meie sünniraja vaesus, rikkus:
tõusku sõnuks uuen kiirgusen.

Mehe jõudu nõuab raudne sajanä,
nõuab julget elu ründamist.
Olen laulma pandud suurel ajal —
Kannan rinnian rahva sündimist.

Joh. Schütz-Sütiste.

Noortel on kohustusi.

On möödunud kaheksateist aastat, mil seisime vabaduse koidikul, hingates sisse värsket hommikuõhku, kõrvus kahurite müüriin. Kaheksateist aastat tagasi kuulutati välja iseseisev Eesti. See õnn kuulub praegusele kesk- ja vanempõlvele, kuna enamik praegusest noorsoost on sündinud ja võrsunud vabal Eesti pinnal. Tundmatud on meile, noortele sõjakoledused ja vintutused, maitseme ainult teiste poolt võidetud vabadust. Kuid olgu hoiatavaks ütelus — ärgem jäägem võidetud loorberitele puhkama! Teame, et vabadus on sõna, mis seab ülesse ka kohustusi, neist kõige suuremad just noortele.

Meie eelkäiv põlv on meile võitnud vabaduse, siis meie peame säilitama vabaduse. Selleks koondume kõik ühistesse tihedatesse ridadesse, et üksmeel seista vastu igale vaenlasele, kes julgeks meilt seda võtta.

Meie iseseisvuse säilitamiseks on praegu meil noortel kõige rohkem kohustusi, et vaba Eesti võiks saada püsivaks iseseisvaks riigiks tugevate riigi ja valitsusasutuste kaudu nii majanduslikult kui ka kultuuriliselt.

Iseseisvuse aastapäevaks seame enesetele kohuseks kolm põhimõtet:

Esiteks

viime edasi meie omariikluse saavutusi.

Tagasivaadates omariikluse ajal tehtud tööle, võime uhked olla nende saavutuste üle. Meil on kujunenud omad majanduslikud ja kultuurilised ettevõt-

ted, mis on tugevad ja elujõulised, sest nad on rajatud meie rahva parimate soovide tagatisel. Meie noorte kohustus on, et need asutused ja ettevõtted edeneksid ja mitte tagurpidist käiku ei teeks.

Teiseks

oleme isamaalased ja see avaldub meie tegudes. Ei ole tarvis suuri tegusid, mis ulatuksid kaugele üle kodumaa piiri, vaid algul teeme pisitegusid, teeme oma igapäevaseid toiminguid, teeme neid, milleks kohustub meid praegune silmapilk, kuid teeme neid kindlate sihtide ja eesmärkidega, mida on soovinud meie riigi rajajad, teades, et neist pisitegudest kasvab üks suur tegu: isamaaline tegu, mis ei piirdu enam käesoleva ajaga, vaid rändab edasi põlvest põlve ja loob paremaid töötamise võimalused igale kasvava põlve liikmele, kes siis uhkusega võivad kanda eesti nime ja lasta lehvida sinimust-valgel rahvuslipul.

Kolmandaks

säilitame oma esivanemate traditsioone ja kombeid,

teades, et nende avalduste kaudu on kandunud vabaduse iha läbi orjaõõ ja õhutanud meie esivanemaid võitlusele vabaduse eest ning on ka seda meile noortele kätte võitnud.

Neist pisitegudest võrsub suur isamaaline tegu, kui meie noored kõik oma võimed tööle rakendame.

E. Saarepere.

Riigile kindlad alusmüürid.

Meie rahva- ja riigijuht härra Riigivanem K. P ä t s pöördus hiljuti rahva poole raadiokõnes riigiehu korraldamise küsimuste selgitamiseks, kus tulevastele põlvetele kindla riigihooone ja püsivate asutuste loomiseks ütles ta kustumata sõnad, mida meie noored peame meeles, et teadlik olla meie riigiehu uuendustes.

„Kui mina kindral J. L a i d o n e r i g a koos kahe aasta eest võtsin oma peale raske ülesande, hoida meie riiki veevalamise ja selle eest, et meil ei saaks leida niisugune kord aset, mis meie rahvale vastuvõtmata on ja mis mitte kooskõlas ei ole meie rahva lõekspidamisega, siis võtsime eneste peale rasked kohustused, sest teadsime, et meie ei või mingisuguseid vastutulekuid ja kompromisse teha, mis tulevikus võimaldaksid uute rahutuste tekkimist ja verevalamist ning tekitada hädaohte.

Ja seda silmas pidades, et selles asjas meie rahvas oma võimukülluses ise kõige suurem otsustaja on, olen ma pöördunud rahva poole

ja rahva käest palunud volitust, et meil lähemal ajal juba võiks kokku tulla rahvuskogu, kes suudaks selgitada neid puudusi, mis meie praegumaksval põhiseadusel on, koos valitsuse abiga, koos ajakirjandusega ja meie avaliku arvamisega, — et see rahvuskogu vabalt võiks töötada kõige rahva silme ees ja avalikult meie põhiseaduse parandamise tööd teha ja lõpuks seda vastu võtta.

Kui ma pöördun rahva poole, et volitusi saada, siis

see ei ole rahva õiguste kitsendamine.

Ma ei nõua endale mingisuguseid õigusi, vaid kui truud rahvateener küsin, kas rahvas tahab vabalt ja rahulikult rahvaesinduse kaudu põhiseadust parandada. Rahvuskogu peab meie riigi elu uueks loojaks saama. Rahvuskogu tuleb aga siis kokku, kui rahvas 23., 24. ja 25. veebruaril seda oma hääletamisega otsustab.“

Riigivanem K. P ä t s, kes pühitseb 23. veebruaril 62. a. sünnipäeva.

Kes tahaks võimu vägivaldselt haarata — saab kindla vastulöögi.

*Kaitsevõgede Ülemjuhataja
kindral-ltn. J. Laidoner.*

Ainult need rahvad ja ainult need riigid võivad vaadata rahulikult tulevikku, kes oma riikides mõistnud ja jõudnud luua kindla sisemise korra ja kindla riigikaitse korralduse, et valmis olla ennast kaitsma tarvilikul juhul.

Meie praegune riigikaitse korraldus on tugev organisatsioon.

Kaitseväge ja kaitsejõudu tugevaks küljeks on kõigepealt juhtkond. Meie riigikaitse korralduse juhid, suuremalt osalt vanemad juhid, on

kõik läbi teinud suure maailmasõja ja pea kõik on nad läbi teinud vabadussõja. Neil on suured kogemused, kindlad traditsioonid ja nad töötavad täie innuga oma ülesande kallal.

Kaitseväge ja kaitsejõud on praegu ja saavad ka tulevikus olema valvel selleks, — saavad kindlasti valvel olema selleks, et võim meie riigis ei läheks juhuslike võimuharajate kätte, et võim ei läheks uulitsale. Seda olla ei tohi ja seda ei saa olema!

Meie kaitseväge, meie kaitsejõud, meie politsei on küllalt tugev, et igal juhul vastu astuda, kui keegi peaks tulema, olgu see paremalt poolt, olgu see pahemalt poolt või mujalt, kes tahaks võimu vägivaldselt haarata, siis ta saab kindla vastulöögi.

Kaitseväge suure enamuses ja, ma arvan, kogu meie rahvas pooldab,

et meie riik areneks rahulikult,

evolutsiooni teel. Meie ei taha lubada oma riigikorra arenemises mingisuguseid revolutsioonilisi hüppeid. Need võivad saada meile hädahooldlikuks nii sisemiselt kui väliselt.

Eelolev rahvahääletus on suur samm selleks,

et korraldada meie riigielu

ja juhtida seda kindlatele roobastele rahulikult teel, evolutsiooni teel. Ja selle ideaali juurde peame jääma ka tulevikus.

Kindral J. Laidoner.

Oleme vanemaid rahvaid Euroopas.

Oleme tuhande-aastase kultuuri ja minevikuga rahvas.

Peaminister K. Eenpalu.

Praegu on Euroopas ja mujalgi käärimas meeoleolu, on tekkinud uusi valitsemisviise, riigisüsteeme, mille peamiseks ülesandeks on teha ettevalmistusi oma maale ja rahvale uue eluruumi vallutamiseks. Mõneltki poolt

on kästud meid ettevaatlik olla

ja tähele panna, kas need tungid viimaks ei riiva ka meid, kas need tungid viimaks ei laiene ka meie eluruumi suunas. Mis meil oleks niisugustele tungidele vastu panna? Meie ei ole suurearvuline rahvas, võime vastu seada ainult oma suure rahvuslikkuse tunde ja koduarmastuse,

mis on igale eestlasele käsuks kaitsa oma kodumaa pinda ja hoida oma eluruumi igaveseks oma rahvale. Kui küsime, mis pärast oleme kutsutud seda tegema, siis vastame, et

oleme üks vanemaid rahvaid Euroopas,

vanem mõnestki natsioonist, kes arvuliselt hästi suuremana nüüd on haudumas oma ekspansiooni-plaane. Peame ühise rinde looma ka kõigi nende uute ideestikkude vastu, mis meid samuti tahavad rünnata vallutamise otstarbel.

Selleks vasturündeks saame oma ühisjõu,

mis on meie rahva ürgjõud.

Meie ei ole ühepäevarahvas,

vaid põline, tuhandeaastase kultuuri ja minevikuga rahvakogu, kes peab otsima oma elutõdesid nendest salvedest, kust neid on ammutanud meie esivanemad. Nendes omapärakolletes peame ümber sulatama ja ümber looma ka kõik võõrapärased, mida meie olime sunnitud võõraste rahvaste keskel vastu võtma.

Meil tuleb püstitada ühine eesmärk,

kuhu poole minna. Esmajoones me peame lõpule viima oma riikliku korra uuestihitamise tööd, et püsima jääda siia oma kodumaa pinnale kindlalt ka järgnevateks aastatuhandeteks. Selles mõttes ühise kodanikul ei või vist olla veebruarari otsustavatel päevadel teist teed, kui minna seda radapidi, millele kutsuvad meie riigijuhid eestotsas Riigivanemaga.

Peaminister K. Eenpalu.

Soove heade raamatute mälestustest.

Mälestused headest raamatutest ulatuvad meie isikliku elu kaugesse minevikku, esimeste elu-aastateni. Need mälestused on sageli udused ja katkendilised, kuid uuriv pilk tabab siiski kõike selgitada. Seejuures kerkivad mitmesugused küsimused vaimse elu alalt ning soovid noortele ja ka lastevanematele noorte arengu ja noorusaja jäädvustamise huvides.

Millised olid need esimesed raamatud,

milledega oleme puutunud kokku ja kasutanud esimesel eluaastail, need esimesed vaimuvalguse avastajaid ja edaspidise vaimse elu arengule aluse rajajaid, — see on sellel alal esimene küsimus, mis on seisnud sageli meie ees, eriti aga kerkinud meie ette käesoleval, Eesti Raamatu juubeli-aastal. Ja küis oleme tahtnud seda teada saada, näha neid raamatuid, hoida neid raamatuid kui kalleid mälestusesemeid ja isikliku vaimse arenguloo tähtsaid dokumente. Võib olla, paljudel kodanikkudel, eriti noortel, on võimalik leida neid esimesi raamatuid ja hoida neid siis aukohal oma isiklikus koduraamatukogus oma elu kestusel ja anda neid edasi ka järgnevale põlvele. Lugada või lehitseada neid vahetevahel vabadel hetkedel ja koondada oma mõtteid lapsepõlvele — muinasjutuajale — ja tunda end õnnelikuna selle aja ilusates mälestustes.

Sellest järgneb edaspidiseks ajaks

esimene soov kõigile noortele, ja ka lastevanematele —

alal hoida need raamatud, mida on kasutatud esimeste allikadena lugemise õkuse omandamisel. Samuti vääriavad alalhoidmist ka need vihikud, mis sisaldavad esimesi kirjatähti või joonistusi. Eriti huvitavad oleksid joonistused; nad võivad olla küll väga algelised, kuid neis avaldub esimeste eluaastate mõtte-maailm, kujutus ja huvid; neisse on valatud lapse vaimu omapära ja hinge igatsused.

Käesoleval, Eesti Raamatu-aastal

ilmus suur teos „Raamatu osa Eesti arengus“, mis valgustab raamatu tähtsust Eesti rahva elukäigus ja vaimses arenemises. Paljudes kohtades on noorte organisatsioonid ja ka teised hariduslikud seltsid asunud oma tegevuspiirkonna või ümbruskonna või valla vaimse elu arengu selgitamisele, eriti andmete kogumisele ja kokkuvõtete tegemisele raamatute arvu ja kasutamise kohta raamatukogudes ja kodudes ning raamatute lugemise ja nende tähtsuse ja kultuurilise mõju suhtes kohalikus elus. Noorte tegevus sellel alal on väga kasulik, huvitav ja tähtis nii noorte eneste isetegevuse ja kodukoha uurimise seisukohalt, kui ka kogu meie rahva kui teraviku kultuuriloo kujundamiseks. Seepärast jääb soovida, et maanoored ja ka täisealised kodanikud võtaksid elavalt ja rohkearvuliselt osa sellest tegevusest. See tegevus elustaks mälestusi headest raamatutest ning tekitaks ka uusi mõtteid neist. Selle tegevuse tulemusena koguneks ka palju huvitavat ja elulähedast materjali, mida on võimalik kasutada noorte koosolekutel ja õpiringide töötundidel ning neist kujuneksid elavad pildid koduvalla ja kodukoha ümbruse arengust ja kaasaja seisukorral ning selguksid ka edaspidised sihid ja tegevuse ülesanded.

Koos sellega tekib vajadus selgitada ja selgusele jõuda heade raamatute tähtsuse ja mõju suhtes oma isiklikus elus ja vaimses arengus.

Selle ülesande täitmine on teostatav, kui tuletada meelde loetud raamatuid ja

tähepanelikult mõelda selle üle, mis nende lugemine on jätnud vaimulma,

ja kuidas nad on mõjutanud ja suunanud vaimset arengut üldse, eriti aga maailma-vaate kujundamist. Seega on vaja elustada mälestusi headest raamatutest ja tutvustada nendega ka kaasnoori, samuti tutvuda kaasnoorte mälestustega. Sel teel selgub heade raamatute suur osatähtsus iga noore ja ka täisealise enese elus. Aga selle kaudu kasvab ka huvi ja armastus heade raamatute vastu, kujuneb veel suurem tarvidus nende järele edaspidi.

Mälestuste vastastikune tutvustamine aitab aga kaasa igale ühele oma mälestuste elustamisele, viib seni lugemata jäänud heade raamatute juurde ning võimaldab saada ülevaadet raamatute mõjust ja tähtsusest üksikute, ajajärkude, järgi ning kujundada täielikumaid pilte raamatute kasutamise võimalustest minevikus ning teha neist ka järeldusi oleviku ja tuleviku suhtes.

Paljud täisealised ja vanemad inimesed mäletavad esimese raamatuna raamatut, mida isa luges pühapäevadel ja suurtel pühadel. See oli tavaliselt suur raamat

jämedate tähtedega, kirjutused algasid suurte punasevärviliste tähtedega. Sageli ei mäletata selle raamatu pealkirja, kuid sisu on meeles. See raamat sisaldas jutlusi ja Piibli lugusid jutluse kujul. Isa luges seda raamatut ajal, mil kirikus oli Jumalateenistus. Seega pidi see lugemine osaltki täitma kirikuskäimise aset, mida ei olnud võimalik teostada igal pühapäeval kiriku kauguse pärast. Selle raamatu lugemise ajal olid tavaliselt koos kõik perekonnaliikmed, ka lapsed. Kõik istusid vaikselt ja kuulasid tähelepanelikult isa lugemist. Sellest lugemisest on jäänud ilusad, armsad, päikesepaistelised mälestused. Viibisime vaimsetes kõrgustes ja kauguses: Jumal oma ilmutustes, taevas, paradisis, inglid, inimeste õnn ja õnnistus, inimeste kannatused ja lunastus. Palestiina, Jeruusaleem, kristlikud rahvad ja nende maad, — kõik see olf elavates piltides silmade ees.

Kaasaja noored mäletavad esimeste raamatutena

teisi raamatuid, — lasteraamatuid piltidega ning selgelt tulevad meelde jutukesed laste elust ja tegevusest, muinasjutud ja laulukesed.

Edasi rändavad mõtted nende raamatute juurde, millest õppisime lugemise oskust, ning meie ette kerkivad võidetud raskused ja äpardused sel puhul, aga ka ülim rõõm saavutuste üle. Ka siin ilmneb suur vahe nende raamatute suhtes, millest õppis seda oskust vanem põlv või keskealised inimesed või noored, ning sellest selgub meie kirjanduse areng aastate ja aastakümnete kestusel.

Sellele järgnevad mälestused kooliajast ja sel ajal tarvitatud õpperaamatutest ning teistest loetud raamatutest. Kooliraamatud muutuvad nende mälestuste puhul armsateks esemeteks, tekib soov neid näha, vaadelda, lehitseda, veel kord lugeda neid haridusallikaid, millest on ammutatud aastate kestusel elavat, värskendavat vaimu jõudu, omandatud teadmisi ja oskusi eluks ja tööks. Nende mõtete puhul tahaksime soovitada kaasaja õpilastele ja ka nendele noortele, kes astuvad edaspidi kooli, et nad alal hoiaks pärast kooli lõpetamist kõik kooli-õpperaamatud ja ka vihikud. Need õpperaamatud oleksid armsateks mälestusesemeteks kooliajast, rõõmude ja kurbuse, saavutiste ja äparduste, raskuste ja võidu tunnustajaks ja kajastajaks. Vihikutest aga avalduks nooruse vaim ja nooruse looming, vaimuilm oma ilus ja võimetus.

Kooli lõpetamisele järgneb enesearendamine, mis kestab kogu eluaja. Sel pikal ajajärgul, eriti aga nooremas eas, loeme raamatuid ilukirjandusliku ja teadusliku sisuga. Nende

raamatute lugemine on avaldanud meile suurt mõju.

Ühed raamatud on avardanud tunduvalt meie mõttemaailma, andnud uue suuna meie maailmavaate kujundamisele, tõstnud meid vaimsete kõrguste poole. Teised raamatud on jaganud meile rikkalikult teadmisi ja oskusi ning andnud kasulikke juhendeid, mille järgi toimides oleme teostanud tulemusrikkalt uuendusi oma majapidamise ja isikliku heaolu edendamise alal, nii et võime tänulikud olla neile raamatutele — vaimuvara ja teaduse jõu allikatele ning pidada oma saavutusi suurel määral sõltuvaks nendest.

Need oleksid ainult üksikud mälestused headest raamatutest. Aga neid on nii palju ja nad on nii mitmekesised. Nende mälestuste värskendamine, nende juures peatumine toob meie ette kogu meie vaimse arenguloo ja isikliku elukäigu.

Häid ja ilusaid mälestusi headest raamatutest tuleks jagada ka teistega, mitte ainult enesele hoida, samul kuulata teiste mälestusi headest raamatutest. Sellest järgneb noortele ühes täisealiste ja vanemate kodanikkudega ülesanne korraldada Raamatu-aastal ja ka edaspidi kirjandusõhtuid ja teisi koosviibimisi, mille kavasa oleksid ka mälestuste ettekandmine headest raamatutest, nende tähtsusest ja mõjust. Need koosviibimised kujuneksid väga huvitavateks, mitmekesisteks ja sisukaiks kui ka elulähedasteks, kus noortel ja ka teistel kodanikkudel oleks võimalik kaasa töötada isetegevalt ning kasvada ja areneda ühistöö vaimus.

Aga neist mälestustest järgneb veel üks ülesanne või soov noortele. See oleks: noored kirjutage olevate andmete (nagu raamatud, vihikud, märkmed loetud raamatute kohta j. t.) põhjal ja mälestuste järgi või ka ainult mälestuste alusel (kui need andmed puuduvad) oma vaimne arengulugu, võttes selles eriti vaatlusele heade raamatute tähtsus oma vaimses arenemises. Selle soovi või ülesande teostamisel kujuneks igal noorel ka oma suurteos — kirjutus „Heade raamatute osa minu isiklikus arengus“.

A. Kurvits.

Kodumaale.

Kodumaa! Võta me südamest viimne ilu,
Viimne tukse, viimne piisake verd!
Võta kõik me puhtaimad mõtted, õilsam
elu,
võta me silmist nooruse igatsusmerd!

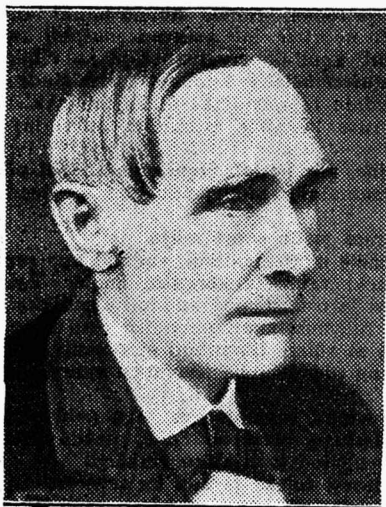
Sinule ohvriks end töid me vennad kallid,
puhta südamevere Su pinnale töid.
Kadusid orjaöö varjudki, sünged ja
hallid,
kallist pinnast vabaduslilled õitsema löid.

Vaba me maa, vaba on taevas ja meri,
Põhjala karges õhus heliseb rõõm,
kodule tuksub nooruse leegitsev veri,
kodule kuulub süttiv südamelööm.

Kodu, võta vastu me anded, võta vastu
me kuld,
puhtad, ilusad mõtted, nooruse õilsad
ideed!

Mullast meil karedad käed, silmis on
leeki ja tuld,
kuldsete aegade õue näeme suubuvat teed
Valli Riik.

Ärka, Sa oled kuninglikust soost.

Lauluisa dr. F. R. Kreutzvald.

Raamatuaasta neljasaja juubeli-
aasta silmapaistvamaid saavutusi trü-
kitud sõna alal oli Kreutzvaldi „Kalevi-
poja“ ilmumine viiendas trükis dr. A.
Annisti poolt olevikule kohandatud ja
parandatud kujul. See sündmus on seda

1) Vaata F. Tuglas: Kirjanduslik
stiil „Noor Eesti“ IV 1912.

2) Vaata A. Anni uurimus — „Ka-
levipoeg“ eesti rahvaluules I osa.

märkimisväärsem, et raamat, mis
etendas nii suurt osa ärkamisaegse
eestluse kujundamisel, oli käesoleva sa-
jandi esimestel kümnenditel juhtivate
nooreestlaste uusromantikute armust
surnud ja mahamaetud¹⁾. Ja üks osa
kaasaegsest keskealisest haritlaspölvest
suhtus nende eitavate arvustuste mõ-
jul Kreutzvaldi suurteosesse kas õlgu-
kehitava ükskõiksusega või heatahtliku
muigega. Nüüd aga on üksikasjali-
selt põhjaliku teadusliku uuringu²⁾ val-
gusel „Kalevipoeg“ kui rahvuslik tä-
histeos tõstetud uuesti endisele aukohale
ja tarvitades H. Pauksoni sõnu:
„mingi pool unustatud ja segastiililiseks
halvustatud varem aseml näeme uh-
keimat eesti raamatut, tõelist vägi-
lashoonet, ilma et temas enam häiriks
üksiknikerdiste endine saamatuse.“

*

„Kalevipoja“ must valgel jäädvusta-
mise eest võlgneme esmajoones tänu
Fählmannile ja Kreutzvaldile. Vastava
andmete alusel mõtles Fählmann
juba 1833 „Kalevipoja“ juttude ja lau-
lude kogumisele. Ja 4. jaan. 1839
(v. k.) võttis ta „Õpetatud Eesti Seltsis“
peetud kõnes kokku kuue aasta
kestel „Kalevipoja“ kohta kogutud
lood. Kuid kulub üle kümne aasta, enne
kui Kreutzvaldile tehakse „Õpetatud
Eesti Seltsi“ poolt ülesandeks Kalevi-
poja lugulaulu koostamine, millise ka-
vatsuse teostamiseks kulub „Võru lau-
likul“ seitse pingutusrohket aastat.
1857. a. ilmub „Kalevipoja“ esimene

vihk. Neli aastat hiljem terve teos, kuid alles 23. aprillil 1862 näeb päeva-vaalgust „Kalevipoja“ rahva-väljaanne.

Kui suure tähtsuse omistab Kreutzvald oma teosele eestluse rahvusteadvuse tõstmisel, seda tõendab kiri L. Koidulaale 1868. a., kus „Kalevipoja“ autor väidab: „Eesti rahva seie aeani jalgade alla tallatud ja mitmel viisil sõimatud nimi on nende vanade mälestuste läbi ühekorraga auunimeks saanud, mis, kui ükskord rahvas targemaks lähab, neid saab tõstma ja seeks tegema, et tõplase kombel oma sugu ja sündimist ei hakka teiste eest ära salgama.“

Nende ridade paberile panemisest on möödunud ligi seitse kümnendit. Ja endiste põlatud teoorjade kari on alles omariikluse saavutamisega lunastanud „Kalevipojaga“ antud „kuningakirja“. Kuid nagu teame, pole see armetu tõug — „kes tõplaste kombel oma sugu ja sündimist salgavad“ — veel meie päevadeni lõplikult välja surnud. Küll aga löi Kreutzvaldi „Kalevipoeg“ esimese silmatorkava mõra selleaegse saksuse ja kadakluse alusmüüri.

Kui „Kalevipoja“ mõju ärkamisaegsete eesti haritlaste enesetadvusse ja rahvuspoliitilisse tundemaailma oli otse ilmutuslik, siis on tähelepanuväärne, et sama aeganõudev kui oli „Kalevipoja“ valmimine selleaegsete olude survele (tsensuur, majandusolud, tõlkimistasused), sama aeganõudev oli ka „Kalevipoja“ mõjulepääs selleaegsete eesti haritlaste teadvuses. Alles viis aastat pärast teose ilmumist hakati lähemalt tajuma selle rahvuspoliitilist tähtsust. Esimeseks teerajajaks „Kalevipoja“ tähtsuse selgitamisel rahvahuikadele oli C. R. Jakobson, kes 1863. a. avaldas esimese sellekohase kirjutise „Eesti Põstimeshes“ (nr. 26). Ja sellest peale kostab võimas äratushüüd üle maa: „Ärka! — Mis sa magad!... Vaata Su endisel pinnal on Kalev kõndinud! Ärka, sa oled kuninglikust soost!...“

On arusaadav, et mõisniku kepit tuimaks tambitud rahvas ei suutnud järgneda üksikuile haritlastele „Kalevipoja“ sisu mõistmises ja rahvuspoliitilise tähtsuse tajumises. Sellepärast on õigus neil, kes väidavad, et „eestlaste hulkade teadvuses võis „Kalevipojal“ varasemal ärkusajal olla peamiselt see mõju, et juba ta nimi äratas ettakujust mingist hämaralt suurest rahvus-

likust minevikust, oma maameeste aja-loost.“

„Kalevipoja“, mõjust selleaegsele haritlastele kõneleb asjaolu, et nii Jakobsoni „Kolm isamaa kõnet“ (1870) kui Hurda „Pildid isamaa sündinud asjust“ (1871) on tulvil selle rahvuseepose mõjust. Ja haritlaste kaudu kandus see rahvuslikule teole virgutav mõju ka laiadesse rahvahuikadesse. Tilkhaaval imbus teadvus kumagisest suurest minevikust nende hingesse, kes põlvest põlve olid maaisandate armust sunnitud küüritama oma selga kupja kepihoopide all..., kes elades sajandite pikkuselt ilma omandusõigusetä, tundsid vaid ühte õigust — õigust mõisa põllul orjamiseks. Teadvus tuleviku paremaid päevadest kinnitas usku oma eluõigusse. Usk oma eluõigusse sisendas tahet enese maksmapanuks oleviku oludes. Enese maksmapaneku tahe andis talu pärieks ostmise, majandusliku rippumatuse tunde. Ja majandusliku rippumatuse tunne võimaldas selja sirgu ajada ka rahvuspoliitiliselt.

Pidades silmas eeltoodut, tuleb jagada G. Suitsu „Kalevipoja“ 50 aasta juubelil avaldatud arvamisi: „ilma „Kalevipoja“ nõiavõimuta ei oleks Eesti rahvuslikku liikumist iialgi niisuguse hoogjõuga võinud tekkida“, kuid „Kalevipoja“ mõju ulatus isegi ka väljaspoole oma rahvuse piire.

„Kalevipojas“ peituv elusäde on kandunud aastakümnete unarusest ka kaas-aegsesse sugupõlve. Kes meie hulgast poleks laulnud sisemise liigutustundega „Isamaa ilu hoieldes“ — K. A. Hermannil loodud viisil. Ja sõnad:

*Nende piina pigistused,
Nende vaeva väsimused,
Muistse põlve mälestused
Kostku meile kustumata!*

— on kustumata refräänina kumisenud meie hinges ka mehe aastates. Need sõnad on äratanud meis aukartust maamulda varisenud sugupõlvede kannatuste suuruse vastu. Kuid need sõnad on ühtlasi sisendanud meisse ka arusaamist selle rahva liikmete ühtehoidmise vajadusest, keda minevikus hõlmdavad ühised kannatused ja vaevad. Kes meie hulgast poleks vaatlenud varjatud hardumustundes perekonnades õliitrükina levinud A. Laikmaa

Valge tanu all.

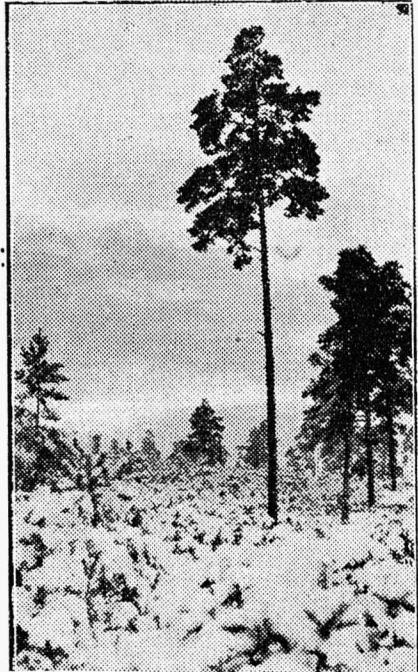
Nagu vatti mets on mähit,
tasa poctub lumihelbeid alla, tasa.
Höbe kübemeiga karske õhk on tähit.
Männi tüvel toksib rühni vasar,
löögid kaavad metsa nukrusse, —
väiksed kuused nagu istund suhkrusse.

Tuuletaadi käsi viilib
metsa legendikul linnukeste jälgi.
Voore nõlvakutel reinuvader hüilib,
üle hange saba veab ja nälgib.
Mäe all, seal kus tuisu künnised,
jänestele üles seatud püünised.

Lumi nagu hajuks püikest,
okstelt langeb hõbehelbekesi valla.
Põõsas haarand põõsa külmetanud
kükkest,
pugend peitu valge tanu alla.
Metsa küüni ümber linnuparv
heinapepri nokib, ehmuib lendu: parr!

Kajab läbi härmas metsa
hetkeks suusataja paari naeru heli, —
jälle vaikus, amult loodus juttu vestab.
Pruunis ürbis istub väike veli:
— kuuse habetanud oksa all
sammalpehme pesa kahel oraval.

Frida Ulm.

Nagu vatti mets on mähit.

(Laipmanni) maali „Kaugel näen kodu kasvamas“, kus elatanud, teravajoonelise näoga mees vaatleb rinnal ristipandud käsil kauguses hõõguvat koidukumendust. Ja kes meie praeguse keskealise sugupõlve esitajate hulgast poleks siis unistanud ajast ←

Kus kõik püürud kahel otsal
Lausa lähvad lõkendama;
Lausa tuleleeki lõikab
Käe kalju kammitsasta —
Küll siis Kalev jõuab koju
Oma lastel õnne tooma,
Eesti põlve uueks looma.

Seega on Kreutzvaldi „Kalevipoeg“ üheks neist kandvaist sammastest, millele on ehitatud meie isesetsvuse hoone. „Kalevipoja“ ilmumise 50 aasta juubelil puhul Kolga-Jaani kirikuõpetaja Villem Reiman kirjutas järgmised meelejäävad read: „Oleks Eesti rahvas „Kalevipoja“ lugulaulu ja „Kalevipoja“ laulikult unustanud, siis oleks laps oma isa maha salanud, rahvas ise ennast elukirjast kustutanud. Alles „Kalevipoeg“ on Eesti rahva loonud.“ Neis juubelimeeleolus väljendatud sõnades peitub sügavat, võltsimatust sisetundest hingestatud tõtt, mida kaasaegne noorsugu ei peaks unustama. J. Viidang.

Noored, kes oma püüetega kiratsevad, ei ole noored.

Dr. J. Luiga.

Koolist vabanenud noored organiseerugu!

Kodavere-Alatskivi Maanoorte Ühenduse kroonika ajakirjast „Edu“ nr. 2.

Meie noorsoo kasvatamisel ja õpetamisel töötavad kaks peamõjuga tegurit, kodu ja kool. Nende ühine mõju peaks panema kindla aluse noore edaspidisele arenemisele ausaks, korrallikuks ja töökaks ühiskonna liikmeks oma tulevasele kutsealal.

Kahjuks aga ei lõpeta veel meie päevil kõik noored algkooli, kas vähese edasijõudmise, haiguste, vanemate või oma loiduse põhjusel lahkuvad paljud algkooli III, IV ja V-ndast klassist 14-aastaste „täisnimestena“.

Suurem osa algkooli lõpetanuist ei lähe edasi õppima ei kutse- ega üldhariduslikku kooli ja nii siirduvad liiga noorelt (14 a.) kooli mõju alt oma kodudesse, või ajutiselt palgalisse teenistusse.

Et meie vabas Eestis sündinud, kasvanud ja algkooli kohustise täitnud tulevaste ühiskonnaliikmete põhihariduses, kodanikukasvatuses ja vajalikes praktilistes oskustes ei leiduks, meile häbiks, tühikuid ja puudusi, mis üksikute ja kogu rahva head edu tulevikus takistaks, peame oma koolist lahkunud maanoori edasiharimiseks organiseerima. Organiseerimine toimuks vast paremini kooliringkondade kaupa, ühiseks võimsaks maanoorte organisatsiooniks. Kohalikud organisatsioonid töötagu oma oludekohaselt kindlate põhimõtete ja töökavade järel. Talvel töötatagu nende alade teoreetiline osa töökoosolekul läbi, mille kallale kevadel praatiliselt mõeldakse asuda.

Ühine jõukohane töö maanoorte organisatsioonides üks ühe teine teise õhinal, kasvatab ja arendab noorte isetegevust, algatusvõimet, õiget ühistõu- vaimu ja liitumist ühiseks tervikuks. Organisatsioonid kasvatavad iseloomu, julgust ja endausaldust; arendavad leidlikkust ja omal jõul raskustest ülesaamist.

Maanoorte organisatsioonid arvestavad tõsiselt tulevase põlluharija ja majapidaja eriharrastusi, huvisid ja kalduvusi. Täiendavad üldhariduslisi

lünki. Töötavad teoreetiliselt ja praktiliselt põllu, niidu ja karjamaa harimise ja väetamise küsimuste kallal. Õpivad teravilja-, lina-, kartuli-, söödajuurikate- ja seemnekasvatust. Katsetavad mitmesuguste teravilja-, kartuli-, söödajuurikate- ja heinasortidega. Töötavad looma- ja linnukasvatusega, niisama aianduse, mesinduse, kodukau- nistamise, majapidamise ja kümnete teiste maatulundusesse puutuvate alade- ga ja ainetega, mis aastate peale painduvaks õppekavaks jaotatud.

Võistlused ja näitused maanoorte kodusel iseseisvais suvetõis arendavad hoolsust ja mõjutavad üksikute töid võrreldes ja hinnates aumõiste arene- mist, ning kihutavad hoolikamalt as- jatundlikule tööle parima saavutamiseks.

Õigest vaimust kantud maanoorte organisatsioonide töö distsiplineerib, tasakaalustab ja lihvib noori. Jõutab võimsalt nende kohusetunnet, kodu- kaunistamise tahet, kodu kallikspidamist ja isamaa-armastust.

Noorte ühine püüd ja rühk töökoosolekuil, näitusil ja ühiseil seltskondlikel olenguil annab sügavaid elamusi tööst osavõtjale ja pealtvaatajale.

Maanoorte organisatsioonid olgu igas kodumaa nurgas väga soovitatavad, aga mitte sunduslikud. Vanasõna ütleb: „See koer ei too jänest koju, keda köidikut pidi metsa veetakse.“

Maanoorte organisatsioonide juhtimise ja töökoosolekuist peaksid osa võtma, kas või kaudselt ka vanemad ja elus enam kogenud inimesed, kel oma noorsoo kasvatuse ja tulevik kal- lis südameasi.

Meie tublimad teoinimesed on kasvanud ja kasvavad ka tulevikus seltsides ja organisatsioonides, mis kantud karskest, kõlblast, sügavrahvuslikust, kindlast ja tõsisest töövaimust.

Kandku see õige ja hea vaim ikka meie maanoori ja nende organisatsiooni kodumaa õnneks ja õnnistuseks!

J. Luka,

Halliku algkooli juhataja.

Kunda päike.

Virumaa rahvaülikool 10-aastane.

Virumaa rahvaülikool Kundas on esimesi põhjamaa-tüübilisi maanoorte õppeasutisi Eestis, mis praegu täiesti elujõuline ja iga aastaga omanud rohkem poolehoidu ja tunnustust.

Kooli õppetegevuses pole lähtepunktiks mitte mõni kitsas kutseala, vaid õpilase isik tema mitmekülsuses.

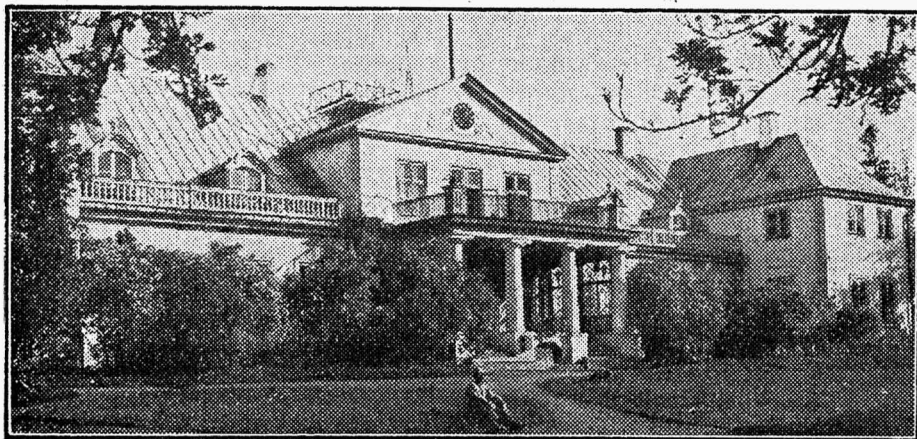
Õpilaste isetegevuse ja õpetajatega koos teotsemise põhimõtteil kasvatakse noori rahvuslikus vaimus ja maa-hingelisteks meesteks-naisteks, kes oskavad kasutada oma andeid ning mõistust isiklikus elus ja seltskondlikuks ning rahvuslikuks hüvanguks. Antakse

soovijaid on mõnel aastal palju rohkem.

Kümne lennuga on kooli lõpetanud 462 õpilast, neist 155 mees- ja 307 naisnoort.

Lõpetajast on läinud 85% tagasi kodutaludesse, kus on endid rakendanud igapäevase töö kõrval ka seltskonnatöe.

Ankeedi andmetest selgub, et 90% lõpetajatest võtab osa seltskonnatööst, neist 40% juhtivatel kohtadel. Kunda rahvaülikool on andnud seega hulk juhtivaid jõude maal seltskonna töö ja tegevuse korraldamiseks.

Virumaa rahvaülikool Kundas.

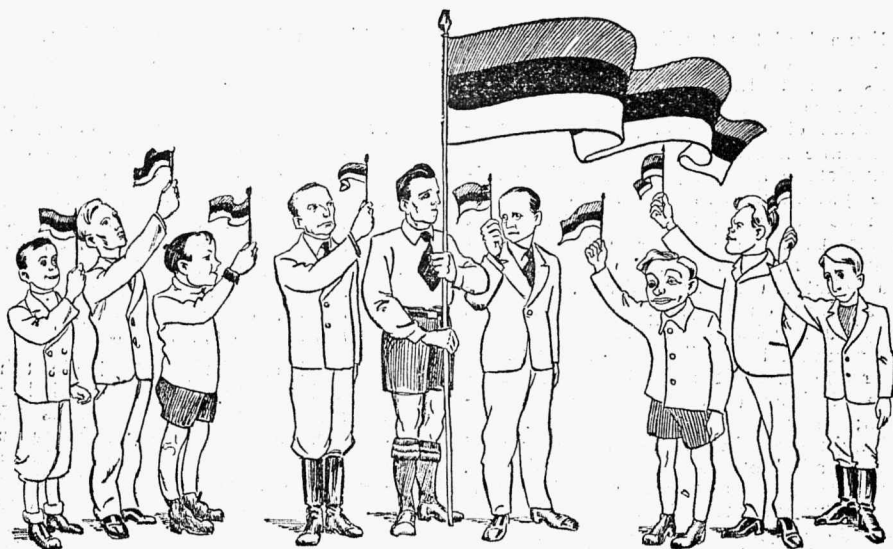
ka põhiteadmisi ja oskusi mitmetel tehniku eluga seotud aladel.

Erilised teened kooli edukas töös on koolijuhatajal Jaan Ruusil, kes töötanud koolis üle kaheksa aasta. Koolis on tänavu 57 õpilast, neist 24 mees- ja 33 naisõpilast.

See arv on olnud mitmel viimasel aastal samal kõrgusel ja on ühtlasi ülemääraks, mida võimaldavad kooli ruumid üldse vastu võtta, õigugi et

Kooli lõpetajaspere on kooliga jäänud vilistlaskogu kaudu tihedasse ühendusse ja tuleb kaks korda aastas suvi- ja talipäevadeks kokku tööks uusi juhtnõore ja algatusi otsima.

Teisel veebruaril pühitses kool oma kümne aasta juubelit, mil puhul oli korraldatud aktus, millest võtsid osa meie juhtivad haridus- ja asutuste esindajad. Kooli vilistlaskogu andis üle koolile uue, nägusa lipu.

Gustav Suitsu „Tõsta lipp“

kõnekoori ettekandes.

Luuletuste ja ilukirjandusliikude proosapalade kasutamine peokavade koostamisel hakkab vähehaaval uuesti hoogu võtma — pärast pikemat vaheaega, mil säärasest kavamaterjalist mindi mööda halvaks paneva õlgade-kehitemisega. Esiotsa küll veel harva, kuid ometi esineb juba ühe ja teise peo kavas mõni säärane number, kantud ette päris nauditavalt. Ja sellest võib sisukama peokava nõudja tunda oma tõsist rõõmu. Sest hea luuletus või sobiv proosapala võib korralikus ettekandes luua märksa parema peomeeleolu, kui pikk ja igav kõne, kehv koorilaul või labane jant. Mõnerealine luuletus võib sisaldada endas tugevamini mõjuvaid mõtteid, tundeid ja elamusi, kui neid leidub viletsa kõnemehe tunnisest kõnes. Eeldusel muidugi, et luuletuse ettekandja — deklameerija — oskab neid luuletuse väärtusi avastada ja kuulajatele edasi anda. Pisut harjutamist ja oskust on tarvis sellegi asja juures.

Sest muidu muutub deklamatsioon endiseaja „ilulugemiseks“ — ettekantava pala sisu ja meeleolusid moonutavaks, mingil võltsil, kõrgel ja veidral

hääletoonil esiletõdavaiks või kaiks „tundeplahvatusiks“, mille nautimiseks tänapäeva inimesel puuduvad eeldused ja — närvid. Hea deklamatsioon tänapäevases arusaamises eeldab ettekantava pala sisu ja meeleolude mõistmist deklameerija poolt ja selle sisu ning meeleolu lihtsat, selget ja loomulikku esiletõomist. See eeldab õigete rõhkude asetamist, pala meeleoludest tingitud hääletooni ja -varjundeid, veatut ja kuuluvat hääldamist.

Vaatleme nende põhimõtete rakendamise võimalusi mõne tegeliku näite juures.

Oletame, et meil on läheneva Vabariigi aastapäeva peo- või aktuse kavas- se vaja mõnd deklamatsiooni numbrit. Vastavasisuliste palade lehitsemisel jääb meie tähelepanu peatuma Gustav Suitsu luuletusel „Tõsta lipp!“ (kogus „Kõik on kokku unenägu“, lhk. 140). Luuletus on jõuline rõõmuavaldus kodumaa vabanemise puhul võr- rast võimust, tulvil usku vabastatud rahva kirka- sse tuleviku väljavaatiseis; ühtlasi on see kirklik vanne kaitsta saavutatud vabadust, mille sümboliks on sini-must- valge rahvuslipp.

Kuna luuletus tervikuna tundub ettekandmiseks veidi pikk, valime ettekandeks ainult 1., 2., 3., 4. ja 7. salmi. Kuna aga salm on omaette suletud mõtetervik, ei vähenda 5. ja 6. salmi väljajätmine kogumõju.

Luuletuse hoogne jõulisus pääseb mõjule paremini kõnekooris kui üksiku deklamaatori ettekandes, seepärast jääme peatuma esimese ettekandeviisi juurde. Ettekandmist kõnekooris sunnib eelistama ka see asjaolu, et jõulise pinge on kõigis salmides võrdne, mispärast väikese vilumusega üksikdeklamaatoril üksikosade varjundamine raske ja mille tõttu kogu ettekanne võib kujuneda väsitavalt ühetooniliseks; kõnekoori üksikliikmete häälte erivarjundid ja toonikõrguse vahed aga aitavad ettekannet mitmekesistada.

Oletame, et meil on 12 kooriliiget, nende hulgas mehi ja naisi. Luuletuse salvide arvu kohaselt jagame liikmed nelja rühma, igas rühmas kolm liiget. Esimesed neli salmi kannaksid ette iga rühm üksikult, viimse salmi aga kõik rühmad koos. Salmide ülesehituse vaatlemisel leiame veel ühe ettekande mitmekesistamise võimaluse iga üksiku rühma ettekandes: iga salmi kolm esimest värssi moodustavad omaette lauseehitusliku terviku, milles konstateeritakse mingit tõsiasja; järgmised kolm annavad sellele lähemaid seletusi. See võimaldab iga üksiku rühma jagada solistiksi ja väikekooriks (meie liikmete hulga juures 1+2). Solisti osa sobiks anda rühma naisliikmele.

Esimene rühm (hoogsalt):

Solist: *Tõsta lipp! See aja käämul
tunnistagu tuulte väänul
üle mandri maa ja vee:*

Koor: *Tund on tulnud vannet vandu,
et ei üal enam andu
ikke alla rahvas see!*

Teine rühm (nagu eelmine).

Solist: *Tõsta lipp! Kui kutse hele
kuulutagu kõikidele
Eesti oma trikoloor:*

Koor: *Vastu võõraid ristisõitjaid,
uusi maade vete võitjaid,
kangelaste malev noor!*

Kolmas rühm (nagu eelmine).

Solist: *Tõsta lipp! Mis kaitsnud isad,
matnud muistsed sõjakisad,
näitku, täitku meie põlv:*

Koor: *Omaks maa see saatus juba,
tööle määramise luba,
harijale nurmenõlv!*

Neljas rühm (nagu eelmine).

Solist: *Tõsta lipp! Et teiste tuluks
merel sin ei elu kuluks,
võõrast plagu laenaks laev.*

Koor: *Teist, et rahvas see ei orjaks,
vaid et ise tõuseks, korjaks,
mida oma soetab vaev.*

Terve koor (pikkamööda ja rõhuga).

*Tõsta lipp! See vestku, vestku
töotusest, mis kestku, kestku,
sinisega viiratud.*

*Musta mulla põimuline,
lehvi, valge võimuline,
tormatud ja piiratud!*

Kõnekoori ettekandmisel ei ole tähtis kõigi koorikliikmete hääletooni kõrguse kokkukõlastamine — igaüks kõnelgu oma loomuliku häälekõrgusega. Küll on aga tähtis harjutada hääldamist sõnade täpselt üheaegset esiletulekut, milles ei tohi olla komistusi. Seejuures ei tohi ettekanne muutuda paindumatuks ja ühetooniliseks raumiseks, millele kipub tihti kalduma hääldamine kooris. Kestvate kokkuharjutuste kaudu peab jõutama samasuguse häälevarjundamise nõtkuseni hääldamisel, nagu see omane üksikinimise loomulikule kõnele.

Kuna kõnekoori ettekande mõju on võimalik tõsta ka väliste, visuaalsete efektidega, on suur tähtsus kõnekoori paigutamisel lavale. Selleks on mitmesuguseid võimalusi. Kõnesoleva koori suuruse juures on mõeldav rühmad lavale asetada nelinurka, kaks rühma ettepoole, kaks (võimalikult kõrgemale alusele) taha. Üksikrühmas seisab solist ees, väikekoor tema seljataga reas. Pilt kujuneb mõjuvamaks, kui eriti naised oleksid rõivastatud ühtlasemalt (rahvariie, naiskodukaitse vorm). Võib tulla veel arvesse rahvuslippude kasutamine ettekande juures. Säärasel puhul paigutame üksikrühmadest moodustatud nelinurga keskele erilise lipurühma: mees suurt lipu hoidma, tema kõrval kaks rahvariides naist. Koorikliikmeil on kõigil väikesed (ühesuurused) lipud käes, mille tõstavad üles, kui ütlevad oma osa ja jätvadki kuni lõpuni üles. Viimse salmi puhul pöörduvad kõik koorikliikmed suure lipu poole ja tõstavad igaüks oma lipu tervitusasendisse.

Toodud näide kõnesoleva luuletuse ettekandest on ainult üks mõeldav võimalus paljudest teistest.

J. Jaaro.

Töökoosolek maanoorteringsis.

Ringivanem teatab, et tänast maanoorteringsi töökoosolekut juhatab järjekorras Endla Ots ja protokollib Tiidu Raid, kes asuvad kohe oma kohuste täitmisele.

Endla Ots: „Avan järjekordse maanoorteringsi töökoosoleku. Sõna on referaadiks Anni Puhaskülal teemal: „Mida pakume juhuslikule külalisele.“

Anni Puhasküla astub koosoleku juhataja laua juurde ja asub oma referaadi ettekandmisele.

„Lugupeetud maanoorteringsi liikmed! Täna sel referaat-koosolekul püüame labendada kõigile arusaadava, kuid siiski mõnikord raskusi valmistava küsimuse: „Mida pakume juhuslikule külalisele.“

Külastame oma naabreid, sugulasi, tuttavaid ja sõpru väga mitmesugustel põhjustel ning erinevatel aegadel. Juhuslik külastamine olgu võrdlemisi lühiajaline, sest on ju vastuvõtja seisukohalt aeg etteadamatu, mille tõttu pikaajalise külasviibimisega segame pererahva aja- ja tööjaotust. Pole vähe tuntud juhud, kus naabripere naine, tagasi tuues laenatud leiba või mõnd tarbeasja, „unustab end külä“, jutust tuleb jutt ja uudistel nagu polegi piiri. Ent kojumine — see torkab alles siis kui pere juba lõunale tulemas, või päike metsa ladval, — „oh seda ruttu ja palju tegemist, mis perenaisel on küll alati!“

Juhuslikud külastused naabrite vahel on sagedasti tingitud igasugustest igapäevastest toimingutest ja tööstest majapidamises. Säärasel juhul oldagu asjalik, toimitagu kiiresti, ärgu raisatagu asjatult enda ja külalise aega. Meilegi, maanoorteringsi liikmetele, tuleb ringijutt või konsulent mõnikord juhuslikult külä, kas nõuande või kontrollimise eesmärgiga. Samuti võib juhtuda, et matkav sõber külastab juhuslikult, meid üllatada tahtes oma ootamatusega. Kuigi juhuslik külaline ei kohusta meid, olgu meie üldine külalislahkus see, mis tingib tähelepanelikult hoolitseva suhtumise külalisele. Püüame kauniks muuta külalise lühikeselt meie juures veedetud aega. Kaugelt tulnud külalisele pakume süüa, ei unusta ka vähemalt kätepesu võimaluse pakkumist, kui tarvilik — pakume ka õmaja.

Tuleb säärane külaline enne söögiaega, siis palume sööma, pakkudes seda, mida meil on. Pärast söögiaega, kui mõistlikult veendum, et külaline söömata, pakume mõnd sobivat palakest ülejäägist, kui seda pole, siis jätkub küllalt piimast, või leivast, on hea kui leidub soolatud kala, suitsetatud liha, kodust juustu ning mõnd toorest aiavilja salatit. Samuti sobib lisandada mett, puuvilja või marju ning alati on meeldiv pakkuda käepärast hästi säiluvaid küpsiseid teevee juurde.

Meie noored ei pane ka tulevikus, kui pääseme perenaise kohuste lähedale, külalist, kellele sagedasti tarvilik kiire edasimineku, ootama keemapaandava lihapaaja järgi. Meie valmistame juhuslikule külalisele tarbekorral ainult kiiresti valmistatavaid toite. Meie ringiliikmed ei püüa ka ise tühja kõhtu kannatades naeratava näoga teises toas „lõbustada“ oma ringijutti või konsulenti, kes meie aias maad mõttis või mesilast või kanalat korraldas seni kui oma pere söönud saab, et siis kedagi teist külalise juurde saata, seniks kui oma nälgja kuidagi kustutatakse. Meie kutsume külalise lauda — ja juhul kui katame nägusamasse tupp-puhtama linaga laua külalise auks, siis meie ei paku näiteks: ainult praetud liha sula rasvaga ja pealelöödud munaga milie kõrvale kuulub leib, — vaid meie pakume selle juurde ka koorega kartuleid ja kastet, mida mõnes talus küll eksikombel peetakse ainult köögis-sööva tööperre ainuõiguseks. Püüame hoolitseda ka alati laual leiduva aiavilja eest suvel toorelt ja talvel hoidistena. Kaugele sõitvale külalisele sobib kaasa anda korralikult pakitud võileibu ja puuvilja. Eritisilt meeldiva võimaluse meie heameele tähistamiseks annab meeldivama lille ulatamine lahkuvale külalisele.

Lühiajalistele juhuslikkudele külalistele, kes tulnud tervituseks ja õnnitluseks — pakume maistust ja mahla-jooki, sest säära-stel juhtudel jääb võimalus külä kutsumiseks, kus siis ette-kavatsetult võime pakkuda mida meeldib.

Pakkumise viisist oleneb paljugi, seepärast oleme tähelepanelikud igas pisi-asjas. Pakkudes puuvilja, marju, küpsiseid, — jätkub korralikust alusest,

Jõgeva maanoortering. Istuvad ringijuht Linda Teder (X) ja ringivanem August Oja (XX).

tarbekorral sinna juurde kuuluvaist väikestest taldrikutest. Lisame külma jooki klaasides, siis asetame need taldrikule või kandikule. Korralikul kandikul võime pakkuda ka piima, teed, kohvi; eriti siis on see moodus sobiv kui lisandina anname küpsiseid ja valmis võileibu. Kandikuga võime pakkuda, kuid väheste külaliiste puhul sobiv lauale asetada, kust siis palume külalist võtta. Kaunistavalt mõjub kui asetame lauale tavaise päevalina peale puhta heleda kaunistatud linakese, mille juurde sobivad kaunistatud väikesed suurätid, mida sööja kasutab tassi või taldreku alusena. Pakkudes külalisele säärast, mis vajab nuga või kahvelt söömiseks, siis katame laua nuga tavaliselt lõuna või õhtusöögi puhul, kusjuures eriline tähelepanu nõude puhtusele ja asetusele korralikkusele.

Juhuslikule külalisele pakume mida meil pakkuda on ja seepärast peegeldub selles piasjas osa meie igapäevasest elust. Mis aitab kutsutud külaliste puhul toitude rohkuse all paenduv pidulaud, kui hiljem olemine vaesed, et pole juhuslikule matkajale ka kalli raha eest võimalik anda klaasi piima ega pala leiba.

Armsad kaasnoored! Tunneme tihti kuis tähelepanelik vastuvõtt, rikkalikud maiustused meile noortele loovad meeoleu; tunneme vaid palju rohkem seda, kuis südamlilik, särasilmne söber olles meile lahkeks vastuvõtjaks, külvab rõõmuheli ka majanduslikult väga piiratud võimaluste juures.

Meie noored ütleme heal meel tere tulemast igale juhuslikule külalisele.

1. Püüame võimaluste piires pakkuda paremat mida meil on.

2. Pakume sobivat aastaajale, näiteks: suvekuumuses karastavat mahla jooki, külma piima, mesikalja, marju, puuvilju; talvel: kuuma piima, teed ja kohvi.

3. Pakume vastavalt külalisele, näiteks: kaugelt tulnud külalisele lihtsust ja vastuvõttu, kuna lähedane naaber leiab sageli mõne meeldiva mõttevahetuse või ühise lauaga.

4. Raskame võimalikult vähe aega toidu valmistamiseks, pakkudes valmisolevaid ja kiiresti valmistatavaid toite.

5. Pakume puhtalt, kaunit ja otstarbekohaselt.

6. Pakume võimalikult oma loomingu ka külalisele. Oma kasvatatud

aiavilju, nagu redis, salat, tomat, kurk j. t. pakume ühes võileibadega lisandiks ja ka teisteks söökideks. Samuti mesi, omast tarust, sobib talvise pakasega kuuma piima ja tee juurde, niisama hästi aga ka suvel võileiva ja külma piima juurde pakkuda. Maasikad omalt peenralt on suvel toorena ja talvel hoidisena meeldivaks maiustuseks. Kasvatame kanu — on meil mõne muna pealegi õigus, ja kui valmistame näiteks kohupiima juustu, siis kindlasti on meil igal nii hea ja armas ema, kes lubab viilukese ka meie juhulikule väikesele külalisele.

7. Töötame ja õpime hoole ja pideva huviga vast algatatud toitlustamise rühma töödes. Sügisel võtame ka aia- ja aedade alalhoiu kava teostamiseks. Teadlik töötamine „Kodumajanduse tööjuhise“ piires, näitab meilegi pere- naise praktilise kutsetöö raskusi, mida võites kasvatame aga endid emale abiks, kodule loojaks ja külalisele rõõmuks.

Endla Ots, „Täna koosolejate nimel referenti ja avan läbirääkimised.“

Aino Muru: „Kuidas saame pakkuda siis värskeid maasikaid ja maasikahoidist kui pakume valmis võileibu ja piima?“

A. Puhasküla: „Maasikatega valmistatakse ka võileibu. Näiteks: katame võiga kaetud saia, sepiku või rukkilaiva maasika toorhoidisega, samuti sobib asetada võileivale tooreid marju ja maasika keedist. Hästi maitseb piimaga ka niisugune võleib, mis kaetud meega ja kaunistatud tooreste maasikatega.“

Malle Tamm: „Meil pole kodus suitsuliha ja kui külma keedetud liha ka pole, siis ei saa ju pakkuda aiavilja salatit.“

Reet Rava: Aiavilja võime pakkuda mitte ainult liha kõrvale, vaid väga hästi ka iseseisvalt ja võileiva kõrvale, niisama võime valmistada võileibu aiaviljadega. Pakume külalisele piima, leiba, võid — mis paljugi vaheldust ja mitmekesidust annab kevadel redis, hiljem leidub juba ka kurke ja tomaate. Valmistatud võileibade juures on võimalik väga maitsevaid ja ilusaid võileibu saada tomati ja sibulaga, salati ja redisega, kurgi ja tomatiga, kaunistavalt ning maitset tõstvalt mõjuvad hakitud peterselli lehed, peenendud murulauk, näiteks: kohupiima võleib ehk kohupiim lauale antuna on palju meeldivam ja maitsekam kui valget pinda kaunistab peenfkene tumeroheline murulauk. Ka salatid on sobivad lisandid võileibadele, eriti veel siis, kui nad valmistatud koorekastega. Samased aiavilja salatid on ka täiesti iseseisvaks söögiks, ei tarvita mingisugust liha lisandamist; kuid on ka võimalus valmistada liha ja aiavilja külmi salateid.

Sulev Talvet: Kuidas pakkida korralikult võileibu sõidule kaasa võtmiseks?

A. Puhasküla: „Kaks vastastikku pandud sarnast võleiba, mille vahele tarbekorral, s. o. kui võleiva lisand nõuab eraldajat, pandud pergament leheke, pakitakse pergament- ehk valgesse pakkimis-paberisse; üksikult pakitud võleivadest tehakse sirsesse puhtasse paberisse pakitud meeldiva välimusega pakike. Ei tarvitata võileibade pakkimiseks ajalehe paberit.“

Koosoleku juhataja **E. Ots**: „Sõna soovijaid enam ei ole. Järgmine töökoosolek on järgmisel nädalal samal ajal liikme Ülo Järve pool. Täna osavõtjaid, lõpetan koosoleku. Järgneb koosviibimine liikme Enn Põllu juhtimisel.“

Hööve'damine vajab korralikku hõvliit.

Puu- või laudsepa töö tegemisel tähtsam ja vajalikum tööriist on hõvel. Hõvel laudsepale on nagu muusika-riist muusikamehele.

Joonisel on toodud näitena harilik lühihõvel, kuna see on tarvilikum ja tähtsam. Lühihõveleid peaks tööta-

misel olema kaks: üks n. n. käsihõvel paksu laustu jaoks ja teine sliihõvel — peene laustu jaoks, pinna lõplikult tasaseks hõveldamiseks. Samuti peaks olema ka kaks pikkahõvliit, mis tulevad teha üldiselt samade nõuete järgi, mis siin ülesseatud lühihõ-

hõõvlite kohta, ainult suuremate mõõtude ja pikemate pakkudega.

Raua asetus hõõvlipakus.

Joon. 1 kujutab lõiget normaalsili-hõõvlist, millise iga hõõvli valmistaja võib võtta eeskujuks.

Selguse mõttes on kõrval (joon 2) märgitud hõõvliraua kolm tähtsat nurka, mis määravad hõõvli korralliku töötamise. Need on: 1) lõikenurk, 2) teritamisnurk ja 3) kordseraua, ehk klappikumeruse nurk. Tabelis on võrdlus käsi- ja silihõõvi vahe selgitamiseks. Näeme, nad erinevad ainult raua kallakusest (lõikenurk) ja paku pikkusest.

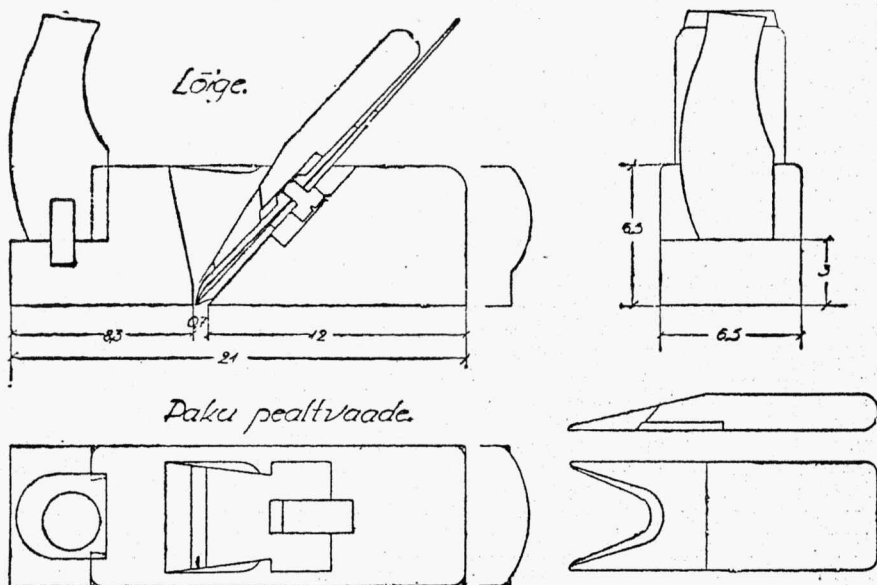
Lõikenurk — märgitud kaarega A — on kallakus, mille all raud aset-

mutatakse suurema nurga all.

Kõige kergem on töötada hõõvliga, mille lõikenurk on täpselt 45° , kuna rohkem längus raud hakkab, vastutoimet hõõveldades, liig palju kiskuma.

Teritusnurk — joonisel kaarega b märgitud — määrab laba või faasi pikkuse. See võrdub keskmiselt 25° ja selle nurga all tuleb käiata raua faas.

Klappinurk ehk abi- või kordseraua kumeruse nurk — joonisel kaarega c märgitud, peab hõõveldamisel lõiketera poolt kistud laastu murdma umbes 30° nurga all, siis hõõvel kiskus kõige vähem ega löhu välja oksa kohti. Tegelikult ripubki hõõvli korralik töötamine suurel määral just lõikenurgast, teritusnurgast ja klappikumeru-

Joon. 1. Säärane olgu korralik hõõvel.

seb hõõvlipakus. Harilikul, käsihõõvli, samuti ka rupphõõvli, pikkhõõvli ja kõigil lihthõõvleil, on see nurk 45° , kuna aga silihõõvli ja peenelaastu jaoks määratud pikkhõõvli on see nurk $48-50^\circ$.

Raud seatakse püstimaks peenema laastu ja siledama pinna saamiseks, sest hõõvel ei kisu siis vastutoimet hõõveldades nii sisse, kuna laast

sest. Klapi täpne peale seadmine ja raua korralik teritamine määravad tööpuhtuse — näitavad ka, kes oskab hõõvli korda seada, kes mitte

Hõõvli käsitlemine ja raua teritamine.

Hõõvel võetakse vasakusse kätte, põial pistetakse kiilu käiku ja hoitakse tugevasti vastu klapprauda, teised neli sõrme rõhutakse vastu hõõvlipaku

vasakut külge, käänatakse hõövel tal-
laga ülespidi ja väbastatakse raud pak-
ust paari hästi juhitud vasara löögi-
ga paku kanna keskpaika.

Teritamiseks keeratakse lahti klapi-
kruvi ja eraldatakse raud klapist. Teri-
tamine toimub kahes järgus: esiteks
faasi käiamine vee-käial ja teiseks
lõpulik teritamine kõvasil. Soovitav
on tarvitada õlikõvast, kuna sellega
on jõudsam teritada ja saab peenema,
teravama tera. Kõvasil on soovitatav

vastav teritus-tugi ja selle vastu toe-
tada raua ots.

Käiata tuleb kuni faas on jõudnud
lõiketerani ja kui on olemas õlikõvasi,
siis polegi tarvis käiata päriselt terani
välja, vaid jätta õige natuke endist
kõvasi faasi terveks, siis pole karta
raua sooniliseks ega viltu käiamist ja
ei raisata ka ilmaaegselt tera. Nurka-
dest tuleb tera käiata kergelt maha,
sest teravad nurgad jätaksid jäljed
hõöveldavale pinnale.

Hõövli juures esinevad vead.

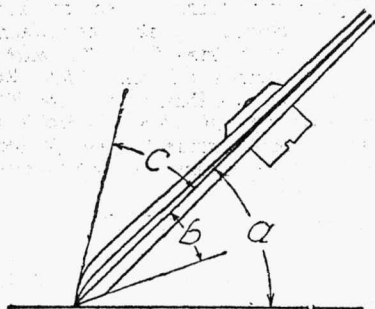
1. Kui hõövel ei võta laastu.
Põhjus: a) Hõövli raud on vähe väl-
jas. Vea kõrvaldamiseks koputada
haamriga rauda ja kiilu kergelt järele.
Kiilu mitte kunagi liig tugevalt kinni
lüüa, kuna paku kaju võib muutuda
ja kaardu kiskuda. b) Hõövli tald
on äratõmmatud või alt õõnsaks kulu-
nud. Tuleb hõöveldada teise õige hõöv-
liga tald õigeks. c) Raua teritamis-
nurk on liig suur, laba kannab ehk teri-
tamisel on kumeraks kulutatud. Vea
kõrvaldamiseks käiata õige faas.

2. Kui hõövel ummistub. Põh-
jus: a) Klapp ei asu tihedalt hõövli
raual, võtab laaste vahele. Vea kõr-
valdamiseks passida klapp täpselt pe-
le ja viilida klapiserva kumerus õigeks.
b) Raua kinnituskiil on liig pikk või
ei asu tihedalt vastu rauda. Tuleb pa-
randada kiil. c) Hõövli suul ei ole
õige kuju. Kõrvaldamiseks lõigata
laastu avaust, nii et see oleks kõige
kitsam talle juures (1 m/m — 2 m/m)
ja siis ühtlaselt klappkumeruse järgi
laieneks. Kui laastu pragu ehk hõövli
suu on suureks kulunud, siis liimida
sisse paras kõvast puust suutükk.

3. Kui hõövel kisub sisse. Põh-
jus: a) Klapp on liig kaugel terast.
Vea kõrvaldamiseks klappikruvi lahti
keerata ja seada klapp uuesti õigesse
kaugusesse. (Okaspuul kuni 2 m/m,
lehtpuul kuni 1 m/m). b) Tera on liig
väljas — koputada rauda tagasi. c)
Lõikenurk on alla 45°. Vea kõrvalda-
miseks asetada kiilu käiku raua taha-
poolle külge hästi passiv kiil, mis tõs-
taks rauda püstimaks.

Raua tugipind peab olema täiesti
õige tasapinnane. Kuna kaardus tugipin-
nal raud ei asetse küllalt kindlalt ja
siis ei löika hõövel ühtlast laastu.

A. Aun.

Raua külguvaade.

a = lõikenurk.
b = teritamisnurk.
c klapinurk.

Silihõövel	Käsihõövel
a = 48°	a = 45°
b = 25°	b = 25°
c = 30°	c = 30°
<i>paku pikkus = 21 cm</i>	<i>paku pikkus = 24 cm</i>

Joon. 2. Hõövliraua nurgad pakusse
asetamisel.

ihuda nii, et kõvasi faas oleks käia-
faasist natuke püstim ehk järsem, siis
ei võta terani ihumine nii palju aega.
Jälgida tuleb aga, et laba või faas ei
muutuks kumeraks. Seda tuleb ka
käiamisel hoollega silmas pidada ja kui
käsi pole küllalt harjunud raua hoid-
misega, siis tuleb teha käiaküna külge

Maanoortereringide tegevus.

Vabariigi aastapäeva pühitsetagu vääriskalt.

Rahvusliku üritusena on praegu käsil vabariigi aastapäeva aktuste ettevalmistamine. Kui eelmisel aastail aitasisid kaasa ja iseseisvalt korraldasid üksikud maanoortereringid sel puhul pidulikke aktusi, siis tänavau on rakendatud kõik ringid ühiselt koos teiste organisatsioonidega aktuse korraldamisele. Rahvahäletuse heaks kordaminekuks 23.—25. veebruarini, asub terve maanoorte tegelaste pere selle teadmisega tööle, et eelolev samm, mis Eesti rahval tuleb astuda, pole ükski poliitiline, vaid rahvuslik enesemääramine ja vajalik korraldus riigihooe rajaamiseks.

Maanoortejuhtide kursused Lõuna-Eestis.

Põllutöökoja kohalikkude maatulunduskonsulentide korraldusel koos maakondlike maanoorte ühendustega peetakse eeloleval talvel maanoorte juhtidele nõupidamisi ja kursusi:

Tartumaal: Voldis 29. veebruaril, Tartus 1. märtsil, Jõgeval 22. märtsil, Võnnus 12. veebr., Kambjas 13. veebr., Tormas 21. märtsil, Otepää: 28. märtsil ja Elvas 29. märtsil.

Võrumaal: Antslas 2. veebruaril, Vastseliinas 9. veebruaril, Võrus 16. veebruaril ja Põlvas 23. veebruaril.

Valgamaal: Helmes 8. märtsil ja Valgas 15. märtsil.

Petserimaal korraldatakse kursused: Petseris, Lauras ja Irboskas.

Maanoortejuhtide kursused Lääne-Eestis.

Põllutöökoja maatulunduskonsulentide korraldusel vastavate eriteadjate kaasabil korraldatakse maanoorte organiseerimiseks ja maanoorte organisatsioonide töö korraldamiseks juhtide nõupidamised-kursused: Läänemaal, Märjamaal 12. veebr., Kullamaal 27. veebr., Haapsalus 29. veebr. ja Lihulas 16. märtsil.

Pärnumaal: Väandras 4. märtsil, Kilingi-Nõmmel 5. märtsil, Pärnus 6. märtsil ja Pärnu-Jakobis 7. märtsil.

Viljandimaal korraldatakse kursused märtsi teisel poolel.

Maanoortejuhtide kursused.

Kardinas oli 25. jaanuaril kokku kutsutud Undla, Aaspere ja Haljala valla noorsoo organisatsioonide ja koolide esindajad. Ilmunud olid kõigist valdadest, kokku 23 esindajat. Maanoorte organiseerimise ja maanoortereringide tegevuse küsimusi selgitasid konsulendid F. Vitsut ja mag. E. Vint.

Viru-Jakobisse oli 1. veebruaril kokku kutsutud konsulent T. Takjase poolt Rägavere, Küti ja Roela valdade noorsoo-organisatsioonide ja algkoolide esindajad Viru-Jakobi aigkooli ruumidesse. Ilmunud oli 21 esindajat. Lektoritena esinesid konsulendid T. Takjas ja mag. E. Vint. Öhtul oli kooli ja kohaliku ÜENÜ osakonna korraldusel ^{koos} kokohus karjamaajandusest koos Mõdriku majapidamise juhataja ja kontrollassistentide kaasabil. Noorte tööle aitab kaasa eriti kohalik koolijuhataja F. Raud.

Antslas peetud maanoorte juhtide kursus õnnestus hästi. Osavõtjaid oli üle paarikümne ja eriti palju õpetajaid.

Maanoortereringide töö ja tegevuse küsimusi käsitasid konsulendid O. Kermas ja M. Volt ning noortereringivanem J. Sibul. Kaasavõetud teadmisega lubasid kõik osavõtjad asuda koos maanoorte organiseerimisele.

Viru-Nigulasse oli 2. veebruaril kokku kutsutud konsulent T. Takjase poolt Kunda-Malla, Kalvi, Varangu ja Pades valdade elujõulisemate organisatsioonide ja koolide esindajad. Ilmunud oli 19 esindajat kõikidest valdadest peale Kunda-Malla.

Maanoortereringide töö küsimusi selgitasid konsulendid T. Takjas ja mag. E. Vint.

Kuna Viru-Nigulas polnud ühtegi maanoortereringi ja maanoortereringide töö oli senini vähetuntud, siis leiti hädavajalikuks, eriti selle ala noorsoo organiseerimisele asuda, sest 13—20 aasta vanuses noored olid senini jäänud tähelepanemata.

Uued maanoortereringid asutatakse vastavate juhtide poolt: Ummukses, Rännul, Viru-Nigulas, Padas, Viru-Jakobis, Kulinal, Vinni-Pajustis, Koe-raveres ning Karitsal. Kevadel alatakse neis tegutsema astmeliste tööka-

vade järgi põllumajandusliste ülesan-
netega.

Laeval selgitas konsulent O. Ker-
mas maanoorte organiseerimise täht-
sust 30. ja 31. jaanuaril.

Saadjärvel korraldas ÜENÜ Saad-
järve osakond kolmepäevalise kursuse,
kus arutati üksikasjalikult maanoorte-
ringide töö ja tegevuse küsimusi kon-
sulentide O. Kermase ja A. Lange
juhtimisel.

Jõhvis oli kokku kutsutud maanoor-
tejuhtide kursusele-nõupidamisele maat-
luduskonsulent H. Lippu poolt
Järva, Voka ja Jõhvi valdade ja orga-
nisaatsioonide esindajad 8. veebruaril ja
Lüganusele Piissi, Erra ja Maidla val-
dadest. Kummagile koosolekule oli il-
munud üle paarikümne esindaja, kelle-
dele selgitasid maanoorte organiseeri-
mise ja maanoorteriringide töö ning te-
gevuse korraldamist konsulendid H.
Lipp ja E. Vint. Jõhvi ja Lüga-
nuse ümbruses tegutses varemalt üksi-
kuid maanoorteriringe kuid nüüd asu-
takse süsteemikindlalt kõikides valda-
des ja koolide piirkondades sellele töö-
le ning kaasabi ei keela ka õpetajas-
kond.

Saaremaa maanoorteriringide tegelaste
kursustest Muhus, Pidulas, Lõu-
pöllul ja Lümandas oli osavõtt
väga elav, tavaliselt 30—50 noort,
noorte tegelast ja õpetajat. Kursustest
ei võta osa üksinda maanoorteriringide
tegelased, vaid ka noorkotkaste, skau-
tide, kodutütarde ja teiste org. juhtiva-
mad jõud.

Lektoriteks on olnud Põllutöökoja
konsulendid ja nõuandjad: A. Kaal,
E. Maidra, W. Kirss, R. Pag-
lant, O. Kolk, Saaremaa koolinõu-
nik J. Koppel ja õpetajad: J. Laul,
P. Mägi, A. Kaar. Kursuseid pee-
takse veel Karjal, Kõljatal, Sõrves ja
Kuresaares.

**Saaremaa noorte org. asuvad ühhiselt
tööle maatulunduslikul alal.**

Saaremaa Maanoorte Ühenduse ja
noorte kotkaste Saaremaa maleva va-
hel sõlmiti kokkulepe, mille järele mõ-
lemad noorte org. teineteist vastastiku-
selt toetavad. Noorkotkad maatulun-
duslikule tööle asudes saavad maatu-
lunduslikke ülesandeid teostada Põllu-
töökoja nõuandjate ja maanoorteriringide
kaasabil, kui nad on end registreeri-
nud Põllutöökoja juures asuva Maa-
noorte Ühenduse liikmeks. Vastutasuks

abistavad noorkotkaste tööjõud maa-
noorteriringe kasvatuslikes küsimustes.

Mõlemad org. soovivad oma liik-
meid teise org. liikmeks astuda, et
noorematel liigetel oleks võimalik saa-
da noorkotkluse kasvatavat kooli ja
vanemad noored, kes juba väljas kooli-
east, võiksid maanoorteriringis maatu-
lunduslikke ülesandeid teostada. Selle
kokkuleppe juures jätab Saaremaa
Maanoorte Ühendus endale võimaluse
koostööd luua ka teiste noorte org.
maatulunduslise töö alal.

Maanoortele õpiringide laenuraa- maatukogu.

Et Saaremaa maanoorteriringide õpi-
ringides tegevus on väga elav ja Eesti
Haridusliidu abilaenuamatukogu osu-
tus väikeseks ja mõnedel aladel nõu-
deid mitte rahuldavaks, otsustas Saare-
maa maanoorte ühendus asutada oma
õpiringide laenuamatukogu. Selleks
telliti Akadeemilise Põllum. Seltsilt
„Põllumehe käsiraamat“ II, III, IV
ja V osa, igaühte 20 eks. Raamatute
lunastamiseks korraldatakse raamatu-
aasta puhul raamatute loterii, kus pea-
võitudeks „Tegelik aianduse-mesinduse
käsiraamat“, „Põllumehe käsiraamatu“
II, III, IV ja V osa ja mitmesugust
muud väärtuslikku kirjandust. Kui
500-kr. loterii tervenisti teostatakse,
siis ei jääda piirduma üksinda tellitud
raamatutega, vaid on võimalik luua
täielikumat õpiringide laenukogu.

Köögivilja kasvatuse võistluse tule- musi Saardes.

Möödunud aasa kevadel Saarde
Noorte Maatulundusklubi algatusel
noorte nõuandja Karl Järvesoo juha-
tusel organiseeriti kuue Saarde kihel-
konnas asuva algkooli vanemate klas-
side õpilaste vahel köögivilja kasvatuse
võistlus. Võistlusest võttis osa üle 100
õpilase. Iga võistleja pidas ettevõtte
kohta arvepidamist arvestusvihi järele.
Võistlejaid kontrollis suve jooksul nõu-
andja.

Köögile I ja II auhinnaga hinnatud
õpilastele anti Põllutöökoja diplomid
ja ahindu raamatute näol. Auhinna-
tuid oli: Ristiküla algkoolis — I au-
hinnaga 5 õpilast, II — 6 õpilast; Pa-
ti-Kalital — I a. 5 õpil., II — 3 õpil.;
Jäärja-Allikal — I a. 4 õpil., II — 3
õpil.; Voltvetis — I a. 3 õpil., II —
6 õpil.; Jäärja-Veeiksel — I a. 5

õpil., II — 4 õpil.; Kikeperes — I a. 4 õpil., II — 6 õpil. Kokku auhindu 83; I — 26, II 28 ja III — 29.

Auhinnastamisel aitasid heatahtlikult kaasa põllumajandusliku kirjanduse annetamisega: Põllutöökoda, E. Põllumeeste Keskseits, E. Aianduse ja Meesinduse Keskseits ning Jäärjaallika maanoorte ringivanem Osk. Kuningas.

Suurem osa kõõgivilja kasvatuse võistlusest osavõtnuid õpilasi võttis osa ka Tsiilisalpeetri Põllumajandusbüroo suurima kapsapea kasvatamise võistlusest. Paljudel tulemused ebaõnnestusid, ka osa loobusid võistlusest nagu andmed näitasid.

Õpiti aga mõlemast võistlusest rohkesti ja eks see olnudki peaesmärk.

Malla maanoored valmistavad mööblit.

Malla maanooring korraldas puutöökursuse, kus valmistati hulk vajalikke esemeid: diivaneid, voodid, kirjutuslaudu, kõõgi ja pesu kappe ning vähemaid asju.

Agaramad jõudsid valmistada omale isegi mitu eset.

Kursuse lõpul 8. ja 9. veebruaril korraldati kohaliku tuletoorje seltsi ruumides kursusel valmistatud esemete näitus, mis pakkus ümbruskonnale suurt huvi ja kus ümbruskonna elanikud võisid imetleda, kuidas noored võivad ise lihtsalt ja ilusalt oma kodu kaunistada omavalmistatud esemete kaasabil.

Näituse avaõhtul esinesid kõnedega: Virumaa rahvalikooli õppejõud J. Ruus, A. Mägi ja puutöökursuste juhataja Põllutöökoda konsulent L. Peterson.

Iisakus tuleb V noortepäev.

Iisaku kihelkondlik maanoortekoondis — Alutaguse Maanoorte Ühendus — kavatses korraldada eeloleval suvel Iisakus V noortepäeva ja muretseb selleks ajaks ka lipu. Ühenduse pidulik lipu õnnistamine toimuks noortepäeval. Noorte organisatsioonides alati konsulendi kaasabil noortepäeva ettevalmistustöödega.

Põravere Noorte osakond

Enge Põllumeeste Seltsi juures pidas 12. jaan. aastakoosolekut ja kandis ette tegevusriikka läinud aasta aruande.

Osakond pidas põllumajanduslikke kursusi ja on aidanud tugevasti kaasa karjapropagandas.

Rahaline läbikäik on olnud Kr. 202.55. Liikmeid 39.

Tänavu talvel korraldab Enge Põllumeeste Selts noorte organisatsioonide juhtidele kursused.

Lööla asutati maanooring.

Lööla Maanaiste Selts, Järvaemaal, asutas maanooringi Lööla, Vissuve-re ja Nihatü külade noorte organiseerimiseks.

Ringivanemaks on A. Kuusla ja abiks E. Seevel.

Kuru-Jootmale asutati maanooring.

Kuru-Jootmale asutati maanooring, mille liikmeteks on 21 noort. Ringivanemaks on Joh. Tammiste. Juhatusse kuuluvad: L. Loonurme, L. Veiderpass, H. Kuusik, P. Laissaar ja E. Silla.

Assamalla kodukasvatuse ringi

kodu-õhtul Assamalla koolimajas kõnelesid 19. jaanuaril 1936 mag. A. Elango „Kodusel kasvatusest“ ja maatulunduskonsulent O. Tael „Koduümbruse korraldamisest“. Osavõtjaid oli 150.

Sauga maanooring

organiseeriti maatulunduskonsulendi agr. E. Nugise kaasabil Sauga 6 kl. algkooli juurde, mis jääb tegutsema Pärnumaa Põllumeeste Seltsi noorte osakonnana. Ringivanemaks on kutseharidusega põllumees J. Oidermaa.

Kodavere Põllumeeste Selts

toetab majanduslikult oma hõlma all tegutsevaid maanoorte-ringe, määrates neile toetuseks igale 10 krooni kirjanduse muretsemiseks

Lõmala maanooring

asutati Lõmala algkooli ruumides, kus maanoorte organisatsioonide tööd ja tegevust selgitasid koolijuhataja Sirgus ja Saaremaa noorte assistent O. Kolk. Ringi liikmeteks astus 55 noort. Ringivanemaks valiti M. Sirgus ja juhatusse A. Prostang, E. Kruuser, A. Kiivi, M. Mets ja A. Laht.

Nursi maanoortering

asutati Nursi algkooli ruumides 8. detsembril pärast noorte õhtu koosolekut, millest võttis osa ligi 150 inimest. Asutajateks olid noored: H. Ploom, Aug. Vaab ja F. Engelberg.

Konguta maanoortering

asutati 8. detsembril Konguta 6 kl. algkooli juures kohaliku algkooli juhataja A. Musta juhtimisel Konguta Tuletõrje seltsi noorte osakonnana. Ringivanemaks valiti Vahi põllutöökooli lõpetaja E. Koger.

Kärevere maanoortering

asutati Kärevere Rahvamaja Seltsi noorte osakonnana. Austamiskoosolekul astus ringi liikmeks 23 noort. Ringivanemaks valiti Vahi põllutöökooli lõpetaja Heldur Kruus. Juhatuses valiti: esimees H. Sõrra, kirjatöimeetaja J. Kala, laekur H. Reinhold.

Vändra Põllumeeste Seltsi noorte osakonna

aastakoosolek peeti 19. jaanuaril. Osakonnal on 26 liiget, raamatukogu kr. 140.— väärtuses, planeet „Junior“ ja teised töövahendid ning kassas raha kr. 40.—. Möödunud aastal osakond korraldas kaks hoonetevärvimise kursust, juurviljaharimise võistluse, õppereisi, maakondliku noorte päeva ja pidas seitse mitmesugust koosolekut.

Tänavu võeti töökavasse: maanoorteujuhtide kursuse korraldamine, astmelise töökava teostamine juurviljakasvatuses, koduümbruse korraldamises. Juhiks valiti P. Mardiste.

Pati-Kalita Maanoorteringi tegevusest.

Pati-Kalita Maanoortering alustas tegevust läinud kevadel. Tegutsenud seega väga lühikest aega — ega saa veel suuri tulemusi oma tegevusest nimetada.

Siiski, kevadel korraldas ring ekskursiooni Tartu, sügisel esines oma tööde väljapanekuga Saarde Põllumeeste Seltsi näitusel, Kilingi-Nõmme, mille eest sai I auhinna kr. 10.— Üksikliikmeist sai Velda Nugis auhinna „Tüüsilalpeeri Põllumajandusbüroo“ suurima kapsapea kasvatamise võistlusel“

Uuel aastal tahetakse tegutseda hoogsamalt. Ongi juba üks pidulik koosviibimine seljataga, mis jättis ringile kena kassa kr. 30.—. Kavatsusel on esmaajoones: naiskäsitöö kursuse korraldamine, oma ajakirja-kroonika väljaandmine, orkestri organiseerimine, ning lugemislaua korraldamine — eesotsas noorte ajakirjadega „Maanoored“ ja „Eesti Noorus“.

12. jaanuaril s. a. peetud aasta-peakoosolekul valiti uude juhatusse: Velda Nugis, Venda Üprus, Meta Leilop, Senta Kurrut ja Richard Miländer; asemikludeks jäid Joh. Sõel ja J. Fridolin. Revisjoni komisjoni valiti: Valve Üprus, Heinrich Mölder ja Ed. Ojalaid.

Ringivanemana tegutseb kohalik koolijuhataja Ado Almers.

Indu ja teotsemistahet Pati-Kalita Maanoorteringi 35-liikmelises peres on rohkesti. Kui see juhitakse õiges suunda ja asjaosalised kodunevad ühiskondliku töökorraldusega, siis pole vist raskemadki ettevõtted läbiviidamatud.

K. J.—

Pidula maanoorteringi tegevusest.

Pidula maanoortering on Saaremaal suuremaid maanoorte koondisi. Koolist vabanenud noored on pea viimaseni organiseeritud noorteringi liikmeiks.

Pidula maanoorteringi koomiktantsurühm keedukursuse lõpupeol.

Ringi möödunud aasta aruanne kõneleb ringi kr. 814.54 kassaruandest, milline summa on hangitud kokku avalikkude ettekannete ja toetustega ning kasutatud ümbruse külakultuuri tõstmiseks. Möödunud aastal on korraldatud kaks aianduse, mesinduse, kaks ki-

vilõhkumise, kaks keedu- ja esmaabi kursust. Näitetõid korraldati sööda-juurvilja harimises ja lüpsis. Korraldati seemnete ja marjapõõsaste ühisost. Täiendati ringi 600-kõitelist raamatukogu 50 uue kõitega. Võeti osa II ülemaalisest noorte kongressist Vahil. Käidi õppereisul Lümandas Th. Mälk'i mesilas ja korraldati suvehommiku koosolek ringi hoolsamate liikmete Ella ja A'ma Saagpak'kude kodutalus, kus noortele kõneles mag. G. Ränk Saaremaa muinasvaradest. Põllumajanduse aladel teotsesid noored kõõgivilja, marjapõõsaste kasvatusega, katsetega, söödajuurvilja kasvatamisega, koduümbruse kaunistamisega ja mesindusega.

Saaremaa hoolsamaks kõõgivilja kasvatajaks tunnistati Ella Saagpak, saades autasuks Saaremaa maavanema poolt annetatud suure alum. keedunõu. Ringi tööd hinnati Kihelkonna näitusel I auhinna väärilikeks. Ringi 1936. a. töökavas võiks märkida uuteks tööaladeks kanakasvatust, piimakarjapidamise korraldamist, Pidula koolimaja ümbruse korraldamist ja kaunistamist ning metsanduse ülesannetele tähelepanu pööramist. Ringi juures töötavad praegu aianduse ja kõneoskuse õpingid.

Üldhariduslistest üritustest võiks märkida suuremaid: raamatunäitus, E. Vabariigi aastapäeva pühitsemine, ühistegevuse ja kodukultuuri päevade ja sõprusõhtu korraldamine ning Võidu-püha pühitsemine.

Kõike seda noorte tegevust juhib kindlakäeliselt Pidula algkooli juhataja J. Laul, olles ühtlasi ka Saaremaa Maanoorte Ühenduse juhatusel liige

Maanoorte tööst Väimelas.

Väimela põllutöökoolest 5 km. kaugusel Suureküla piirkonnas tegutseb neljandat aastat samanimeline noorte maatulundusklubi. Klubi asutajaks oli Väimela kooli õpetaja Heinrich Narusk ja Bernhard Runthal.

Liikmete arv esimesel aastal oli 25 ja praegu on liikmeid üle kolmekümne. Igal aastal on klubi korraldanud liikmete tööde näituse, mille auhindadeks kohalikud omavalitsused, ühisusel ja Põllutöökoda lahkesti on annud toetust. Klubi töökavas oli möödunud aastal: kõõgiviljakasvatus, heintaimede

ja aiaviljade seemnekasvatus, juurviljakasvatus ja iluaianduse-kodukaunistamise võistlus.

Võru näitusel esinedes sai klubi kaks esimest auhinda ja tõmbas näitusel väljapanekuga omale erilise tähelepanu.

Klubi liigetest on võrsunud Võrumaa maanoorte ühenduse sekretär J. Sibul, kes praegu ülevõrumaaliselt, koos assistent P. Helistvee'ga organiseerib uusi noorteringe.

Kassa aastane läbikäik on tänavu ligi 250 krooni.

Klubi hingeks oli, on ja jääb õpetaja agr. H. Narusk. Esimeheks on Paul Leosk, sekretäriks Aksella Kiro-taja ja laekuriks-varahoidjaks Aino Runthal.

Ranna-Kadrina noori on kandnud usk eduradadele.

Ring on asutatud möödunud aasta novembris. Paari kuise tegevuse kestel on peetud viis üld- ja kuus juhatusel-koosolekut, peale selle jõulupuu-õhtu. Käsitatud referaatide teemadeks olid maanoorte liikumine, maanoorte töö ja tegevus ning kirjandus. Sõnavõtus ja väljendusoskuses on märgata noortes pidevat arenemist.

Juhatusel valiti aasta üldkoosolekul Art. Mürsepp esimehena, Aleks. Annast kirjatöimetajana ja Aino Vainoja kassapidajana (kõik endised); asemikkudeks Aleks. Rätsep ja Linda Välija, Revisjonikomisjoni: Hugo Vallisoo, Endel Rannasoo ja Leida Puusepp. Majavanemaks valiti Aug. Lau-mets.

Esindajaiks Kodavere-Alatskivi maanoorte ühendusse: Art. Mürsepp ja Aug. Puusepp.

Ringi kroonikuks ja „Edu“ kohapealseks toimetajaks kinnitati juhatusel soovitusel Art. Mürsepp. Viimase ülesandeks kuulub kirjutada ringi kroonikat ja redigeerida ning korraldada kaastööd Alatskivi noorte ajakirja „Edu“ tarvis.

Ringivanemaks on Aug. Puusepp.

Liikmete arv uuel tegevusaastal ulatub neljakümneni. Püütakse end mitmekülgselt arendada. Esijoones tahetakse korraldada karja-, linnukasvatuse ja aianduse kursusi.

M. M.